

ПОЈАМ, КАРАКТЕРИСТИКЕ И САДРЖИНА АМНЕСТИЈЕ У КРИВИЧНОМ ПРАВУ

Апстракт: Амнестија је стари акт којим се у форми закона даје индивидуалнио неодређеном броју лица ослобођење од кривичног гоњења (аболиција), потпуно или делимично ослобођење од извршења изречене казне или се изречена казна замењује блажом казном, даје рехабилитација или се укидају све или одређене правне последице осуде, односно мере безбедности : забрана вршења позива, делатности или дужности, забрана управљања моторним возилиом или протеривање странца из земље (члан 109. Кривичног законика Републике Србије). Управо у овом раду је аутор анализирао појам, садржину и карактеристике амнестије у српском и компаративном кривичном праву.

Кључне речи: кривично дело, законик, учинилац, кривична санкција, ослобођење, амнестија

Кривичне санкције су законом предвиђене мере¹ друштвеног реаговања које суд у законом спроведеном поступку изриче учиниоцима кривичних дела у циљу сузбијања и спречавања криминалитета, а ради заштите најважнијих друштвених вредности од свих облика повреде или угрожавања². Опште је сврха прописивања, изрицања и извршења кривичних санкција (сходно члану 4. Кривичног законика Републике Србије³ – КЗ РС) сузбијање дела којима се повређују или угрожавају вредности заштићене кривичним законодавством.

Но, иако је опште прихваћено начело које у потпуности одговара захтеву остварења правде и правичности да се кривична санкција извршава (примењује) према сваком извршиоцу кривичног дела, ипак у кривично-правној теорији, судској пракси и законодавству постоје одређене околности услед чијег постојања не долази до изрицања или не долази до извршења кривичне санкције према извршиоцу кривичног дела. Ове околности због чијег постојања држава губи своје право на кажњавање (право на изрицање и право на извршење кривичне санкције – *ius puniendi*) називају се основи гашења кривичне санкције⁴. То су јавноправни институти утврђени у општем интересу о чијем постојању суд мора да води рачуна по службеној дужности без обзира да ли се сам извршилац кривичног дела на кога се односе позива на њихово постојање или не. То су околно-

---

¹ На сличан начин појам кривичне санкције одређују и други аутори : Г. Марјановик под кривичном санкцијом сматра правно организовану принудну меру која се примењује према лицу које је повредило кривичноправну норму (Г. Марјановик, Македонско кривично право, Општ дел, Скопље, 1998. године, стр. 261); Ж. Хорватић пак кривичноправне санкције одређује као законом прописане садржаје и начине казненоправне принуде које након спроведеног поступка примењује државна судска власт према учиниоцу кривичног дела ради остварења опште сврхе свих и посебне сврхе управо изречене врсте санкција (Ж. Хорватић, Казнено право, Опћи дио, Загреб, 2003. године, стр. 134); П. Новоселац пак под кривичном санкцијом подразумева све државне мере изречене у кривичном поступку учиниоцима кривичних дела које се састоје у губитку или ограничавању њихових права (П. Новоселац, Опћи дио казненог права, Загреб, 2004. године, стр. 327)

² Д. Јовашевић, Кривично право, Општи део, Београд, 2006. године, стр.194

³ Службени гласник Републике Србије број 85/2005, 88/2005 и 115/2005

⁴ Љ. Лазаревић, Коментар Кривичног законика Републике Србије, Београд, 2006. године, стр. 309-315

сти које доводе до искључења права државе на примену кривичне санкције⁵. Међу њима се посебно издваја амнестија⁶.

Појам амнестије

Амнестија (енгл. амнесту, итал. амнистиа) етимолошки потиче из грчког језика (од речи амнестиа – заборављање, предавање ствари забораву). Она у ствари означава предавање забораву кривице неког лица или пак опроштај од казне коју таква кривица повлачи⁷. Амнестија као један од законских разлога да кривично одговоран учинилац кривичног дела избегне кажњавање у потпуности или делимично представља изузетно значајан кривичноправни институт. Наиме, она представља изузетак од правила да сваки учинилац кривичног дела мора и да дође под удар кривичноправне репресије⁸.

Амнестија се састоји у опраштању казне учиниоцу кривичног дела које се даје путем акта највишег законодавног органа власти⁹. То је предавање у заборав учињеног кривичног дела. Она представља лек специалис којим се вољом законодавца укида или ограничава државно право на кривично гоњење или извршење казне неодређеном броју лица¹⁰. Овим се актом може дати опроштај од казне која је правноснажно изречена или ослобођење од кривичног гоњења (аболиција). Као акт милости, амнестија представља општи основ за гашење сваке кривичне санкције¹¹ јер се може односити на сва кривична дела и на све учиниоце¹².

⁵ Б. Чејовић, Кривично право, Општи део, Београд, 2002. године, стр. 587

⁶ Д. Јовашевић, Кривично право, Општи део, *op.cit.* стр.281-282

⁷ Р. Вукчевић, О амнестији увреда и клевета кажњивих по Закону о штампи, Бранич, Београд, број 5/1939. године, стр. 311-313

⁸ Д. Јовашевић, Кривично право, Општи део, *op.cit.* стр.286

⁹ иако је за овај институт уобичајено да се даје Законом о амнестији, ипак пракса у појединим иностраним кривичноправним системима (нпр. у Хрватској) показује нарочито у последње време да се овај институт даје путем Закона о опросту од кривичног прогона и поступка за кривична дела (такви су закони донети : септембра 1992. године, маја и септембра 1996. године)

¹⁰ Н. Мрвић Петровић, Кривично право, Београд, 2005. године, стр. 177

¹¹ у упоредном праву присутна су и другачија схватања о дејству амнестије. Тако у чл. 83. Кривичног законика Републике Бугарске је изричито одређено да

Но, у правној теорији се могу наћи и таква схватања према којима амнестија није само општи основ гашења државног права на кажњавање, већ је то, с једне стране, основ који искључује примену кривичног законодавства на учиниоце кривичног дела или је то пак разлог за укидање казне. Другим речима, амнестија представља негативну процесну претпоставку (процесну сметњу) која доводи до немогућности покретања или вођења кривичног поступка¹³ ако је њихов учинак такав да доводи до немогућности вођења кривичног поступка уопште па тиме и до немогућности извршења казне, али не и када се садржина амнестије састоји само у ублажавању или смањењу казне или пак у замени једне казне другом блажом казном, а готово не када се она састоји у превременој рехабилитацији¹⁴. У теорији се може наћи и схватање да је то разлог за укидање казне¹⁵ посебно у случајевима када се њена садржина састоји у потпуном ослобођењу од извршења изречене казне.

То гашење казне путем примене амнестије, може да се јави у два вида: као потпуно или делимично гашење казне зависно од тога да ли је казна опроштена у целости (путем аболиције или потпуног ослобођења од извршења изречене казне) или само делимично¹⁶. Стога се сматра да амнестија утиче на кривичне санкције тако што их или модификује или их укида¹⁷. Она се обично даје поводом неких важних датума и догађаја за саму државу (приликом државних, народних али и верских празника, приликом проглашења "независности" државе или при доношењу новог устава као највишег прав-

---

амнестија представља основ искључења кривичне одговорности (а не не основ гашења кривичне санкције). Слично решење предвиђа и чл. 84. Кривичног законика Руске федерације према коме је амнестија основ за ослобођење од кривичне одговорности учиниоца кривичног дела или пак основ ослобођења или смањења казне таквом лицу

¹² М. Ковачевић, Амнестија, Безбедност, Београд, број 6/1989. године, стр. 493-500

¹³ П. Новоселац, Опћи дио казног права, *op.cit.* стр. 449

¹⁴ Б. Златарић, М. Дамашка, Рјечник кривичног права и поступка, Загреб, 1966. године, стр. 273

¹⁵ Jescheck, Weigend, Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner teil, Берлин, 1996. године, стр.553

¹⁶ З. Калем, Институт опћег опроста од казног прогона и поступка, Хрватска правна ревија, Загреб, број 9/2004. године, стр. 104-113

¹⁷ Г. Марјановик, Македонско кривично право, Општ дел, Скопле, оп. цит. 389

ног акта државе – тзв. свечарска амнестија), из криминално политичких разлога или из чисто политичких разлога или пак после великих несрећа, немира ратова или друштвених конфликта већег обима како би се поново успоставио друштвени мир и правни поредак па је у том смислу она средство за пацифизирање становништва и преуређење друштва¹⁸.

Примена амнестије заправо представља изузетак од правила да сваки учинилац кривичног дела добије заслужену казну¹⁹. Тако амнестија по свом значају, природи и карактеру делује јаче и од самог закона (кривичног закона који одређује поједина кривична дела, кривицу и кривичне санкције за њихове учиниоце) и од саме судске пресуде којом је учиниоцу кривичног дела изречена кривична санкција²⁰. Ради се наиме о акту који има не само криминално-политички циљ, већ она представља и сигурносни вентил када се другачијим средствима не може доћи до решења конкретне кривичноправне ситуације, а која се у датом тренутку појављује као правилно, оправдано и целисходно решење²¹. Стога је амнестија присутна у кривичном праву од најстаријих времена²².

Овај се институт састоји у опраштању казне учиниоцу кривичног дела путем акта који доноси највиши представнички орган једне земље – лех специалис (скупштина или парламент). Она је општи институт, општи основ за гашење кривичних санкција. Односи се на сва кривична дела без обзира да ли се оне гоне по службеној дужност или по приватној тужби²³ и на све учиниоце кривичних дела (

¹⁸ А. Куртовић, Помиловање, Помиловање и амнестија, Загреб, 2003. године, стр. 139-144

¹⁹ институт амнестије познају и многи инострани закони, нпр.: Кривични законик Републике Бугарске у чл. 83. односно Кривични законик Руске федерације у чл. 84. који одређују да амнестија представља основ искључења кривичне одговорности или казне учиниоцу кривичног дела

²⁰ Д. Јовашевић, Амнестија према одредбама новог закона, Безбедност, Београд, број 5/1996. године, стр. 531-538

²¹ М. Вешовић, Сврха кажњавања и систем кривичних санкција у југословенском кривичном праву, Правна мисао, Сарајево, број 5-6/1987. године, стр. 11-32

²² Ж. Перић, О амнестији у српском кривичном праву у вези са питањем о судској одговорности завереника, Београд, 1909. године, стр. 18-132

²³ А. Гропуззо, О праву на амнестију за приватне деликте по чл. 30. Устава од 1931. године, Мјесечник, Београд, број 5/1938. године, стр. 193

сем на малолетне учиниоце кривичних дела). Применом овог института гашење казне може бити у целини или делимично²⁴. На тај начин амнестија делује јаче и од самог закона (кривичног закона који прописује врсту и меру казне за учиниоца кривичног дела) и јаче од саме судске одлуке (којом је учиниоцу кривичног дела у конкретном случају изречена одређена врста и мера казне).

Ради се, наиме, о акту који има не само криминално политички, већ се њиме покушава постићи и одређени политички циљ²⁵. Амнестија заправо представља "сигурносни вентил"²⁶ који своју примену налази у случајевима када се другим правним средствима не може доћи до решења конкретне кривичноправне ситуације, а које се решење у датом тренутку појављује као правично, оправдано и целисходно²⁷. Стога је амнестија присутна у кривичном праву од најстаријих времена.

С обзиром на свој значај и домет примене, амнестија²⁸ може бити: 1) амнестија у ужем смислу - када се односи на опроштај од казне која је изречена правоснажном одлуком суда и 2) амнестија у ширем смислу (аболиција) - када се односи на ослобођење од кривичног гоњења и кажњавања па се кривични поступак против неког лица за извршено кривично дело уопште не води или се започети поступак обуставља²⁹.

Иначе, амнестија представља овлашћење надлежних државних органа (законодавних органа) под одређеним законским условима. Зато њена примена није условљена пристанком лица на које се односи. Лице против кога је покренут или тек треба да се покрене кривични поступак не може одбити примену аболиције чак ни у случају да има оправдани правни интерес да своју невиност докаже у поступку пред судом³⁰. Ни осуђено лице ни у ком случају не може од-

---

²⁴ П. Новоселац, Закон о опросту, Иудех, Загреб, број 1/1992. године, стр.25-26

²⁵ З. Стојановић, Кривично право, Општи део, Београд, 2005. године, стр. 327

²⁶ Г. Столл, Стеуерамнестије, Виен, 1983. године, стр. 89-114

²⁷ Ф. Бачић, Кривично право, Опћи дио, Загреб, 1978. године, стр. 509; група аутора, Коментар Кривичног закона СРЈ, Београд, 1995. године, стр. 396-397.

²⁸ М. Ђорђевић, Ђ. Ђорђевић, Кривично право, Београд, 2005. године, стр.105

²⁹ Г. Мршић, Примјена одредаба Закона о опћем опросту, Хрватска правна ревија, Загреб, број 11/2001. године, стр. 81-84

³⁰ Д. Јовашевић, Амнестија и помиловање, Правни информатор, Београд, број 11/2000. године, стр. 3-6

бити примену амнестије, нити се за примену амнестије уопште тражи сагласност лица на коју се њено дејство односи. Амнестијом се у ствари настоје постићи не само криминално-политички већ и одређени политички циљеви³¹. Она представља политички акт милости који се додељују одређеним лицима (учиниоцима кривичних дела) у њихову корист, али ту корист у одређеном смислу уживају и политички чиниоци који су се определили за овакву изузетну кривично правну ситуацију³². Тако се истиче да се применом амнестије настоје решити или бар ублажити одређени друштвени и политички проблеми³³. Тако је нпр. у Републици Хрватској у бурним ратним годинама у периоду од 1990. до 1996. године донето више закона о амнестији. Они су били израз рационалне државне политике којом се хтело превладати постојећа политичка криза те је с политичког гледишта повољно оцењена³⁴.

У суштини института амнестије јесте да она представља акт који се само ретко и то изузетно примењује. То је акт којим се дејство судске пресуде³⁵ у погледу изречене кривичне санкције мења у потпуности или делимично или се пак у потпуности искључује могућност кривичног гоњења учиниоца кривичног дела. С обзиром да се њеном применом дерогира и примена кривичног закона, она не сме и није у свим савременим кривично правним системима широко примењивана. Њена се заправо примена своди на ретке изузетке којима се неће ометати остваривање заштитне функције кривичног законодавства (која се састоји у заштити најважнијих друштвених добара и вредности) као ни остваривање начела правичности и једна-

³¹ З. Стојановић, Кривично право, Општи део, оп. цит. стр. 327

³² В. Приморац, Закон о опросту – правни и политички аспекти, Еразмус, Загреб, број 12/1995. године, стр. 28-32

³³ Д. Јовашевић, Амнестија у кривичном праву, Судска пракса, Београд, број 11-12/2000. године, стр. 45-52

³⁴ П. Новоселац, Опћи дио казненог права, оп. цит. стр. 450-451

³⁵ како се Закон о амнестији односи само на пресуде које су постале правноснажне пре његовог ступања на снагу, он се не може применити на осуђено лице које је жалбу на пресуду уложило пре ступања на снагу овог закона, а одустало од ње после ступања на снагу овог закона (решење Врховног суда Србије Кж. 210/91 од 1. априла 1991. године). Одредбе Закона о амнестији се примењују само на пресуде које су у моменту ступања на снагу овог закона биле правноснажне (решење Окружног суда у Београду Кж. 1211/2001 од 8. августа 2001. године)

кости свих грађана пред законом³⁶. У супротном може доћи до озбиљних поремећаја не само у области кривичног правосуђа, већ и шире у друштву³⁷.

Но, ипак поред чињенице да се овај институт изузетно ретко примењује ипак многобројни су разлози који оправдавају њену примену. Применом института амнестије ствара се могућност да оно што је правоснажном пресудом дефинитивно и коначно решено може бити накнадно измењено наравно ако за то постоје оправдани разлози при чему та измена судске одлуке може бити само у корист осуђеног лица, а не и на његову штету³⁸.

Тако амнестија у извесном смислу представља ’’начин, средство, вентил’’ када се другим правним средствима не би могло доћи до решења конкретне кривично-правне ситуације, а која се у датом тренутку појављује као правично, оправдано, целисходно и једино. Тако се путем амнестије³⁹ може изменити ситуација осуђених лица ако су се измениле, друштвене, политичке или економске прилике тако да изречене казне учиниоцима кривичних дела више нису адекватне или ако је измењена казнена политика у односу на одређена кривична дела или у односу на одређене учиниоце таквих дела или ако постоје какви други са друштвеног, државног или политичког гледишта оправдани разлози⁴⁰.

Карактеристике амнестије

Амнестија⁴¹ представља општи акт законодавног органа земље. Она се доноси у форми закона и објављује у службеном гласилу као

---

³⁶ М. Кокољ, Начело легалитета и изузеци, Зборник Правног факултета у Мостару, Мостар, број 8/1987-1988. године, стр. 217-231

³⁷ Ф. Бачић, Кривично право, Опћи дио, Загреб, 1978. године, стр. 509

³⁸ Дј.М.Ивановић, Дејство амнестије на кривична дела чиновника, Полиција, Београд, број 19-20/1932. године, стр. 992-997

³⁹ група аутора, Коментар Кривичног закона СР Југославије, Београд, 1995. године, стр. 396-397

⁴⁰ Више : С. Петерин, 16. член мировне погодбе з Италијо ин ‘’амнестијска клавзула’’ в содобнем меднароднем праву, Љубљана, 1959. године

⁴¹ Е. Ухле, Дие Амнестије нацх алтен унд неуен Гнаденрецхт, Бреслау, Неукирцх, 1935. године, стр. 26-39

и сваки други закон. Тако према члану 99. тачка 12. Устава Републике Србије⁴² Народна скупштина даје амнестију за кривична дела и то већином гласова свих народних посланика (у смислу члана 105. став 2. тачка 1. Устава). Дакле, амнестија је у смислу члана 109. КЗ РС акт у форми закона којим се поименично неодређеним лицима даје ослобођење од кривичног гоњења, ослобођења од казне у потпуности или делимично или се изречена казна замењује блажом казном, даје рехабилитација или се укидају поједине или све правне последице осуде или се укидају мере безбедности : забрана вршења позива, делатности и дужности; забрана управљања моторним возилом и протеривање странца из земље. То је општи акт где се у моменту његовог доношења не може знати која ће сва лица односно који ће све поименични учиниоци кривичних дела бити обухваћени погодностима њене примене⁴³.

Доношењем закона о амнестији не врши се измена кривичног или другог закона којим се као споредним или допунским законом одређују кривична дела за које се даје амнестија нити се пак стављају ван снаге одредбе тих закона којима се утврђују конкретна кривична дела за која се даје амнестија. Заправо амнестија се даје за кривична дела учињена у прошлости, а не и за убудуће. Она се може односити на учињена одређена кривична дела или на одређене казне без обзира за које су кривично дело изречене.

Сам кривични закон не предвиђа никаква ограничења у погледу врсте и тежине кривичних дела односно висини изречене казне за кривична дела на које може да се односи примена амнестије. То представља искључиво ствар оцене законодавца⁴⁴ приликом доношења закона о амнестији у сваком конкретном случају. То даље значи да амнестијом може да буде обухваћено било које кривично дело или пак да се амнестирају било који извршиоци кривичних дела без обзира на врсту и висину изречене казне. Но, амнестијом се могу обухватити учиниоци кривичних дела и према неком другом критеријуму, па се тако она може односити на лица одређене старости, пола,

⁴² Службени гласник Републике Србије број 98/2006 од 10. новембра 2006. године

⁴³ В. Приморац, Закон о опросту – правни и политички аспекти, Еразмус, Загреб, број 12/1995. године, стр. 28-32

⁴⁴ З. Стојановић, Кривично право, *op.cit.* стр. 327

одређеног здравственог стања (нпр.инвалидности) и сл⁴⁵. Но, да би амнестија уопште и била примењена у конкретном случају, потребно је да на основу донетог закона о амнестији надлежни суд утврди да су у сваком појединачном случају испуњене све претпоставке и услови предвиђени таквим законом.

Пошто се амнестија односи на већ раније извршена кривична дела то значи да се код трајних кривичних дела (то су она кривична дела код којих се услед предузете радње извршења јавља последица у виду противправног стања које може да траје краће или дуже време где се цело време трајања последице изједначава са предузимањем радње извршења) амнестијом обухвата само оно противправно стање које је створено извршењем кривичног дела које је трајало до ступања на снагу закона о амнестији. У случају да такав извршилац трајног кривичног дела и касније, после ступања на снагу закона о амнестији настави да остварује обележја таквог кривичног дела одређеног у закону, оно чини ново кривично дело које дакле није обухваћено раније наступилом амнестијом⁴⁶.

Амнестија⁴⁷ се може дати свим лицима као извршиоцима кривичних дела да се стога и односи на сва лица која испуњавају услове одређене законом о амнестији. То наравно могу да буду и лица којима је већ раније била дата амнестија (у виду ублажавања раније изречене казне од стране суда) или чак и помиловање за исто кривично дело ако се сада датом амнестијом даје још нешто више од онога што је било обухваћено раније датом амнестијом или помиловањем. Шта више једном дата амнестија се више не може опозвати. И коначно, амнестија се увек даје по службеној дужности.

То значи да се амнестијом не могу лицима на које се она односи постављати услови због којих би (у случају њиховог неиспуњења) амнестија могла бити опозвана (нпр. да се амнестирано лице добро понаша, да испуњава друге постављене обавезе попут оних обавеза које се осуђеном лицу дају у склопу заштитног надзора уз условну осуду). Наиме, акт амнестије може да садржи само оне услове које лице треба да испуни да би за њега или за његов случај уопште ам-

---

⁴⁵ З. Стојановић, Кривично право, ибид, стр. 367

⁴⁶ А. Куртовић, Амнестија и њезине функције у казненом праву, Зборник Правног факултета у Ријеци, Ријека, број 15/1994. године, стр. 119-130

⁴⁷ Д. Јовашевић, Кривично право, Општи део, op.cit.стр.288-289

амнестија могла да се примени, али не и на услове да би дата амнестија уопште остала на снази како не би била опозвана. Наиме, она се може условити одређеним околностима нпр. ка су кривична дела на која се односи извшена у одређеном временском периоду. Ово је веома важна карактеристика амнестија која доприноси јачању правне сигурности и уопште принципа легалитета⁴⁸.

Давањем амнестије не дира се у права трећих лица која се заснивају на осуди (чл. 111.КЗ РС). Лица која су оштећена извршеним кривичним делом имају право да траже накнаду причињене штете. У случају аболиције чак се не искључује могућност односно право лица које је оштећено извршењем кривичних дела да према учиниоцу тог дела остварује свој имовинско правни (одштетни) захтев и без утврђивања његове кривице. Тако лице које је оштећено кривичним делом за које је дата амнестија може захтевати накнаду штете проузроковане извршењем кривичног дела, накнаду трошкова учињених поводом вођења кривичног поступка, накнаду за предмете који су одузети применом мере безбедности одузимања предмета кривичног дела, без обзира што је извршилац кривичног дела амнестиран. Но, код давања аболиције⁴⁹, будући да не постоји осуда за извршено кривично дело, у правној теорији и судској пракси се оправдано поставља питање да ли се оваквим законским решењем повређује право трећих лица које произилази из извршеног кривичног дела, а које није утврђено судском пресудом (зато што она није донета услед непокретња или неокончања кривичног поступка).

Три су основне карактеристике амнестије⁵⁰ : 1) то је општи акт у форми закона који доноси највише представничко тело земље на начин и у поступку као и сваки други закон, 2) односи се на индивидуално неодређена лица и 3) садржина амнестије⁵¹ се састоји у следећем : давању ослобођења од кривичног гоњења, ослобођењу од ка-

⁴⁸ Д. Јовашевић, Коментар Кривичног закона СР Југославије, Београд, 2002. године, стр. 328-330

⁴⁹ А. Куртовић, Формални и материјални појам аболиције, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, Сплит, број 2/1993. године, стр. 571-584

⁵⁰ Љ. Јовановић, Д. Јовашевић, Кривично право, Општи део, Београд, 2003. године, стр. 332-333

⁵¹ Ж. Дамјановски, Два спорна питања у вези са применом закона о амнестији, Билтен ЈНА, Београд, број 3/1962. године, стр. 37-43

зне у потпуности или делимично, замени изречене казне блажом казном, давању рехабилитације, укидању појединих или свих правних последица осуде и укидању мера безбедности : забране вршења позива, делатности и дужности; забране управљања моторним возилом и протеривања странца из земље⁵².

Одређивање лица на које се односи амнестија се може извршити на више начина : 1) у закону могу бити таксативно наведена кривична дела чији се извршиоци ослобађају од кривичног гоњења и кажњавања или од издржавања изречене казне у целини или делимично⁵³, 2) може се одредити дејство амнестије према лицима одређивањем врсте и висине изречене казне и 3) може се амнестија дати с обзиром на одређено кривично дело и одређене износе изречене казне за то дело⁵⁴.

Садржина амнестије

Сам је Кривични законик Републике Србије у члану 109. одредио садржину института амнестије. Наиме, амнестија може да се односи на : 1) ослобођење од кривичног гоњења (аболиција), 2) потпуно или делимично ослобођење од извршења казне, 3) замену изречене казне блажом казном, 4) давање рехабилитације, 5) укидање свих или појединих правних последица осуде и 6) укидање мера безбедности : забране вршења позива, делатности и дужности; забране управљања моторним возилом и протеривања странца из земље.

1) Ослобођење од кривичног гоњења или аболиција⁵⁵ значи да се против учиниоца кривичног дела не може покренути кривични по-

---

⁵² Љ. Лазаревић, Коментар Кривичног законика Републике Србије, Београд, 2006. године, стр. 320-326

⁵³ такав је био Закон о амнестији (Службени лист СРЈ број 9/2001) који је обухватио учиниоце војних кривичних дела из чл. 202., 214., 215., 217., 218. и 219. КЗ СРЈ

⁵⁴ такав је био Закон о амнестији (Службени гласник Републике Србије број 10/2001) којим је дато ослобођење од извршења 25 % изречене казне затвора и то правноснажно осуђених лицима која су извршила у закону таксативно одређена кривична дела

⁵⁵ А. Куртовић, Формални и материјални појам аболиције, Зборник Правног факултета у Сплиту, Сплит, број 2/1993. године, стр. 571-583

ступак, а ако је поступак у току, он се обуставља без обзира у ком се стадијуму налази. Ослобођење од кривичног гоњења се увек односи на одређено кривично дело и по правилу обухвата сва лица која су у било ком смислу (као извршиоци, саизвршиоци, подстрекачи или помагачи) учествовала у његовом извршењу⁵⁶. Но, и овде могу бити дата нека ограничења па се тако аболиција за неке учеснике у кривичном делу може условити и постојање одређених услова, претпоставки или околности⁵⁷. Аболиција се може дати у свим фазама кривичног поступка све до момента док кривични поступак није окончан правоснажном пресудом. На случајеве који су правоснажно окончани ослобођење од кривичног гоњења нема практичан значај. Дејство аболиције је најјаче јер у овом случају уопште не долази до осуде тако да извршилац кривичног дела не сноси никакве правне последице нити се дело за које је дата аболиција може узети као "ранија осуђиваност" у смислу основа за постојање поврата (као отежавајуће околности од значаја за одмеравање казне учиниоцу за новоизвршено кривично дело). Лица која су обухваћена аболицијом пуштају се одмах из притвора на слободу⁵⁸.

2) Амнестијом се осуђено лице може у потпуности ослободити од извршења изречене казне⁵⁹. Ослобођење од казне се увек односи на ону казну (главну и споредну) која је и изречена у правоснажној судској одлуци. За овај вид амнестије претпоставка је да је донета правоснажна пресуда надлежног суда и да казна још није почела да се извршава или изречена казна у потпуности још увек није извршена. Оно може да обухвати све врсте казни које су иначе и предвиђене у нашем кривичном законодавству (казну затвора, новчану казну, рад у јавном интересу и одузимање возачке дозволе), па и казну малолетничког затвора⁶⁰. Ако се осуђено лице применом амнестије

⁵⁶ Ж.Хорватић, Казнено право, Опћи дио, Загреб, 2003. године, стр. 252

⁵⁷ И. Јелић, Амнестија у теорији и пракси, Мјесечник, Загреб, број 8/1926. године, стр. 354-359

⁵⁸ Л. Вицентић, Оппрост и аболиција, Еразмус, Загреб, број 6/1994. године, стр. 26-30

⁵⁹ Г. Илић и др., Кривични законик Републике Србије са напоменама, Београд, 2006. године, стр. 113

⁶⁰ Љ. Лазаревић, Б. Вучковић, В. Вучковић, Коментар Кривичног законика Црне Горе, Цетиње, 2004. године, стр. 308

ослобађа од извршења главне казне, оно се по правилу односи и на изречену споредну казну (најчешће новчану казну која се изриче уз казну затвора). Практично после дате амнестије изречена казна се више не може уопште извршити, а ако је њено извршење у току, казна се обуставља. Ако се пак осуђено лице налази на условном отпусту моментом давања амнестије условни отпуст се укида и такво осуђено лице се ослобађа од даљег издржавања изречене казне у потпуности.

Институтом амнестије се одређено лице може и делимично ослободити од извршења изречене казне. Оно се у овом случају може односити на ослобођење од извршења неке од више кумулативно изречених казни (када је више казни кумулативно изречено учиниоцу кривичног дела) или на ослобођење од извршења једног дела изречене казне, дакле остатка неиздржаног дела казне што је у пракси чешћи случај⁶¹. Најчешће се у овом случају ради о смањењу времена трајања правоснажно изречене казне затвора. То је дакле посебан облик ублажавања казне при чему се орган надлежан за давање амнестије мора у свему придржавати прописа о врстама казни и њиховом минималном и максималном износу. Тако се ниуком случају не може десити да се на овај начин одреди врста и мера казне који уопште нису предвиђени у општем делу Кривичног законика⁶².

3) Правоснажна изречена казна се применом института амнестије може заменити блажом врстом казне. И ова је замена казни могућа само у оквиру система и мера казни предвиђених у општем делу Кривичног законика. Изречена казна затвора се може заменити новчаном казном у оквиру општег минимума и општег максимума ове врсте казне или пак неком од новоуведених казни : радом у јавном интересу и казном одузимања возачке дозволе водећи при томе рачуна о условима и ограничењима при изрицању ових казни.

Но, изречена казна затвора се ни у ком случају не може заменити казном малолетничког затвора (због специфичног карактера ове малолетничке кривичне санкције) нити неком другом врстом васпит-

---

⁶¹ П.Новоселац, Осврт на досадашње промјене казног законодавства у Републици Хрватској (Закони о опросту), Хрватски љетопис за казно право и праксу, Загреб, број 2/1996. године, стр. 578-581

⁶² Б. Голубовић, Осврт на предлог Закона о амнестији, Избор судске праксе, Београд, број 5/1996. године, стр.9-12

них мера. Уосталом амнестија се уопште не може односити на примену васпитних мера. То је и разумљиво јер се овде ради о специфичним врстама малолетничких кривичних санкција чија је првенствена сврха и циљ остваривање васпитања, преваспитања и правилног развоја малолетника па не би било целисходно нити оправдано да неки вансудски орган укида или мења ову меру када је већ судско већ нашло да је њена примена у конкретном случају потребна и неопходна⁶³.

Амнестијом се изречена казна не може ни у ком случају заменити условном осудом (што је иначе могуће код примене института помиловања). Наиме, њена примена је ограничена само на области казни (њиховог ублажавања, ослобођења у потпуности или замени блажом казном). Такође законик изричито одређује да се амнестија не може односити на изречене условне осуде⁶⁴ јер је њена примена ограничена само на казне, а условна осуда представља самосталну врсту кривичних санкција (меру упозорења). Ипак логично би било да амнестија има правно дејство и на ову врсту кривичних санкција када је већ њеном применом може дати потпуно или делимично ослобођење од казне (као теже врсте кривичних санкција у односу на условну осуду)⁶⁵.

4) Према новом законском решењу које је у Републици Србији ступило на снагу 1. јануара 2006. године амнестија може да се односи и на давање рехабилитације⁶⁶. То значи да се овако дата рехабилитација⁶⁷ може односити и на : а) осуде које уопште по слову зако-

---

⁶³ Р. Коленц, Об новом закону о амнестији, Строковни лист, Љубљана, број 3-4/1962. године, стр. 105-111

⁶⁴ у упоредном праву присутна су и другачија схватања дејства амнестије на условну осуду. Тако чл. 87. Кривичног законика Републике Хрватске изричито одређује да се амнестијом може укинути и условна осуда

⁶⁵ Н. Срзентић, А. Стајић, Љ. Лазаревић, Кривично право СФРЈ, Београд, 1994. године, стр.478

⁶⁶ Д. Јовашевић, Збирка прописа о помиловању са коментаром, Београд, 1999. године, стр. 3-12

⁶⁷ рехабилитација се у смелу чл. 97. КЗ РС састоји у укидању правних последица осуде тако да се осуђено лице сматра неосуђиваним. Разузликује се законска и судска рехабилитација ако су испуњена два услова : 1)да лице раније није било осуђивано и 2) да у одређеном времену после изречене осуде лице не учини ново кривично дело.

на не подлежу рехабилитацији (када је изречена казна затвора у трајању дужем од пет година), б) лица чије се осуде уопште не могу рехабилитовати (када се ради о повратнику) и ц) осуде пре истека одређених рокова (времена) које законик тражи за наступање њених дејстава⁶⁸.

5) Применом амнестије могу се укинути све или поједине правне последице осуде⁶⁹. За разлику од помиловања код кога је могуће не само укидање правне последице, већ и одређивање њеног краћег трајања код амнестије се њено дејство односи само на правне последице које по својој природи трају одређено време и које се састоје у забрани стицања одређених права после издржане, застареле или опроштене казне (што значи да моментом ступања на снагу Закона о амнестији та лица могу поново да стичу сва права).

То су следеће правне последице осуде: 1) забрана стицања одређених јавних функција, 2) забрана стицања одређеног звања, позива или занимања или унапређења у служби, 3) забрана стицања чина војног старешине и 4) забрана добијања одређених дозвола или одобрења која се дају одлуком државних органа или органа локалне самоуправе (члан 95. КЗ РС)⁷⁰. Пошто се овде увек ради о укидању свих или одређених правних последица осуде, то закон о амнестији у сваком конкретном случају мора изричито да наведе на коју се правну последицу осуде доноси. То може да буде једна или више правних последица, али морају у сваком случају бити изричито наведене. Но, у правној теорији се могу наћи и таква схватања према којима се амнестија може односити и на правне последице које се састоје у губитку одређених права⁷¹.

б) И коначно, нови Кривични законик Републике Србије је проширио домет примене амнестије јер се сада овим институтом укидају и поједине мере безбедности. То су следеће мере безбедности : а)

---

⁶⁸ брисане осуде узимају се у обзир приликом доношења решења о амнестији у смислу члана 1. Закона о амнестији Републике Србије (правно схватање заузето на седници Кривичног одељења Врховног суда Србије која је одржана 18. априла 2001. године)

⁶⁹ Б. Чејовић, Кривично право, Општи део, Београд, 2002. године, стр. 599-600

⁷⁰ Д. Јовашевић, Кривично право, Општи део, *op.cit.* стр. 272-274

⁷¹ Б. Чејовић, Кривично право, Општи део, *op.cit.* стр.600

забрана вршења позива, делатности или дужности⁷², б) забрана управљања моторним возилом⁷³ и ц) протеривање странца из земље⁷⁴.

Поступак за примену амнестије

Амнестија је акт који се доноси у форми закона. Да би се њеним привилегијама могла користити осуђена лица, потребно је испуњење неколико претпоставки⁷⁵. Прво, потребно је да закон донет од стране скупштине буде објављен у службеном гласилу и да такав закон ступи на снагу протеком законом одређеног времена – вацатио легис. У сваком конкретном, појединачном случају пошто се амнестија односи на индивидуално неодређени број лица па се у моменту њеног доношења не може знати на која се све лица она односи, потребно је да се донесе појединачно "решење" о примени амнестије. Такво решење доноси првостепени суд који је судио у првом степену и изрекао кривичну санкцију. Овај суд је по службеној дужности (ex officio) или на захтев јавног тужиоца, осуђеног лица или других лица која су иначе овлашћена да предузимају процесне радње у корист осуђеног доноси наведено решење⁷⁶. У таквом решењу се констатује : 1) лице на које се односи амнестија, 2) утврђује се нови износ казне који је преостао након њеног смањивања услед дате амне-

⁷² суд може у смислу чл. 85. КЗ РС учиниоцу кривичног дела на време од једне до десет година забранити вршење одређеног позива, одређене делатности или свих или неких дужности везаних за располагање, коришћење, управљање или руковање туђом имовином или за чување те имовине ако се оправано може сматрати да би његово даље вршење такве делатности било опасно

⁷³ суд може у смислу чл. 86. КЗ РС забранити учиниоцу кривичног дела којим се угрожава јавни саобраћај на време од три месеца до пет година да управља моторним возилом одређене врсте или категорије ако дође до уверења да је опасно да он и даље управља моторним возилом

⁷⁴ у смислу чл. 88. КЗ РС суд може страном држављанину или лицу без држављанства који је извршио кривично дело на територији Републике Србије да изрекне ову меру протеривања (удаљења) са наше територије за време од једне до десет година ако дође до уверења да је даљи боравак таквог лица непожељан

⁷⁵ Више : Н. Faerber, Die Prozessuale Auswirkung der Amnetie, Берлин, 1941. године

⁷⁶ А. Куртовић, Амнестија и њезине функције у казном праву, Зборник Правног факултета у Ријеци, Ријека, број 15/1994. године, стр. 119-130

стије, али и услед њеног (делимичног изражавања) и који се има извршити, али се такође 3) утврђује и износ казне од чијег се ослобођења ослобађа осуђено лице. Уколико се услед дате амнестије осуђени треба отпустити са даљег изражавања изречене казне, суд истим овим решењем одлучује и о отпуштању осуђеног из заводске установе⁷⁷.

Овако донето решење се без одлагања доставља заводској установи у којој осуђено лице изражава изречену казну. И сам управник овог завода је дужан да суд обавести о лицима на која се амнестија односи. Уколико се пак ради о осуђеном лицу које још није ступило у завод на издржавање казне поступак је исти с тим што суд решење о примени амнестије треба да донесе у року од три дана од пријема захтева. У овом случају се ради о новоутврђеном износу казне чији износ сада представља основу за предузимање других процесних радњи овог лица (као што су: подношење захтева за помиловање, захтева за ванредно ублажавање казне, захтева за понављање поступка или пак ради упућивања осуђеног лица (екстерна класификација) у одговарајућу врсту и тип заводске установе сходно одредбама извршног кривичног права.

Интересантно је да Закон о амнестији предвиђа и могућност подношења жалбе против решења о примени амнестије. Ову жалбу могу да поднесу јавни тужилац, осуђени, али и друга лица на страни оптуженог. Жалба се подноси непосредно вишем суду у року од три дана од пријема решења. Како се закон о амнестији односи само на пресуде које су постале правоснажне пре његовог ступања на снагу, он се не може применити на осуђено лице које је жалбу на пресуду уложило пре ступања на снагу овог закона, а одустало од ње после ступања на снагу овог закона⁷⁸.

Тако је одредбама извршног кривичног закона у потпуности уређено поступање надлежних државних органа после дате амнестије осуђеном лицу. Наиме, у случају доношења закона о амнестији управник завода у коме се налази осуђено лице на које се амнестија односи дужан је у року од 24 часа од ступања на снагу овог закона

---

⁷⁷ Д. Јовашевић, Амнестија у кривичном праву, Судска пракса, Београд, број 11-12/2000. године, стр. 64-68

⁷⁸ решење Врховног суда Србије Кж. ИИ 210/91 од 1. априла 1991. године

да писмено обавести суд који је донео првостепену пресуду да осуђени подлеже амнестији. Поред управника завода и надлежни јавни тужилац као и само осуђено лице могу поднети захтев за отпуштање из завода. И овај се захтев подноси првостепеном суду.

Првостепени суд у сваком конкретном случају утврђује да ли постоје услови за отпуштање осуђеног лица из завода. Да ли ће се осуђено лице подвести под одредбе закона о амнестији и у ком облику или виду њене садржине може користити погодности дате законом треба дакле да утврди првостепени суд који је донео пресуду у којој је изречена врста и мера казне. Овај суд по поднетом предлогу за отпуштање поступа са нарочитом пажњом и хитношћу. Наиме суд је дужан да у року од 3 дана по пријему захтева донесе и отпрати решење у писменом облику. Ово се решење доставља осуђеном лицу, управи завода у коме се он налази, а по потреби надлежном јавном тужиоцу.

Надлежни јавни тужилац и осуђени могу у даљем року од три дана од пријема првостепеног решења изјавити жалбу непосредно вишем суду. Ако је надлежни јавни тужилац незадовољан одлуком надлежног првостепеног суда којом је одлучено о пуштању осуђеног лица због дате амнестије (било да је незадовољан у погледу лица на које се амнестија односи, у погледу начина ублажавања казне или другим околностима) може уложити жалбу непосредно вишем суду. У сваком случају поднета жалба задржава извршење решења (она дакле има суспензивно и деволутивно дејство).

Ако против првостепеног решења није изјављена жалба онда се осуђени отпушта из завода првог дана после истека рока за жалбу. Логично је ако је жалба изјављена од стране надлежног јавног тужиоца и благовремено, онда се донето првостепено решење не извршава већ осуђено лице наставља са издржавањем казне чекајући одлуку другостепеног суда по жалби. И коначно, у циљу заштите права осуђеног лица, изричито је према члану 172. Закона о извршењу кривичних санкција Републике Србије из 2005. године⁷⁹ прописан поступак отпуштања осуђеног лица из заводске установе у случају доношења Закона о амнестији. Тако се према овим законским реше-

---

⁷⁹ Службени гласник Републике Србије број 85/2005 – Више : Д. Јовашевић, Закон о извршењу кривичних санкција са коментаром, Београд, 2006. године

њима осуђено лице отпушта из заводске установе са издржавања казне затвора најдоцније у року од 24 часа након пријема решења о амнестији које је донето на основу Закона, ако самим Законом о амнестији није другачије одређено.

Амнестија у судској пракси

Да би у потпуности расветлили појам, садржину, карактеристике и домен примене амнестије као општег основа који искључује примену казне према учиниоцима кривичних дела предвиђених у закону, потребно је да поред правно теоријских схватања и норми позитивног – домаћег и упоредног кривичног законодавства, посветимо одређену пажњу и примени овог института у непосредној судској пракси⁸⁰.

(1) “У случају стицаја кривичних дела од којих је једно обухваћено амнестијом суд само елиминира казну која се не може извршити због примене амнестије, а новом пресудом изриче казну која је раније утврђена за друго кривично дело. Како је кривично дело из чл.214. КЗ СРЈ обухваћено амнестијом то се јединствена казна није могла извршити па је првостепени суд правилно поступио када је новом пресудом осуђеном изрекао казну затвора у трајању од два месеца за кривично дело из чл.233. КЗ РС. Јер по оцени овог суда када се код неправог понављања кривичног поступка ради о стицају само два кривична дела за која су утврђене две казне, тада се елиминира казна која се не може извршити у конкретном случају због примене амнестије, а друга утврђена казна се изриче новом пресудом што је првостепени суд и учинио. Та преостала казна се не може ни у чему мењати јер суд у овом поступку није овлашћен да преиспитује правоснажно утврђене односно изречене казне”.

(пресуда Врховног војног суда II К 162/96 од 30.септембра 1996.године, Збирка судских одлука Савезног суда, књига 21, свеска 1, Београд, 1997.године, стр.59)

---

⁸⁰ В. Ђурђић, Д. Јовашевић, Практикум за кривично право, Књига прва, Општи део, Београд, 2003. године

(2) “У изреци решења којим се услед дате амнестије осуђени ослобођа под извршења дела казне мора се навести да му се у остатку казне затвора коју осуђени има да издржи урачунава време проведено у притвору. За кривично дело из чл.166. КЗ РС окривљени је осуђен на казну затвора у трајању од једне године и шест месеци. Првостепеним решењем којим је осуђени ослобођен од издржавања дела казне по основу Закона о амнестији утврђено је да се осуђени ослобађа од извршења 25 % казне затвора и одређено да се осуђени ослобађа од извршења изречене казне затвора у трајању од четири месеца и 15 дана и одређено да се остатак казне затвора у трајању од једне године, једног месеца и 15 дана затвора према осуђеном има извршити. Врховни суд је преиначио наведено решење одређујући да се остатак казне затвора у трајању од једне године, једног месеца и 15 дана према осуђеном изврши уз урачунавање временаведеног у притвору. Чланом 5.ст. 2. Закона о амнестији је предвиђено да ће суд решењем, утврдити део казне од чијег је извршења осуђени ослобођен и одредити остатак казне који ће се извршити. Из стања у списима произилази да побивљаним решењем није наведено да се остатак казне затвора за осуђеног у трајању од једне године, једног месеца и 15 дана изврши уз урачунавање које је осуђени провео у притвору на који начин је повређен закон на штету осуђеног”.

(решење Врховног суда Србије Кж.ИИ 512/2001 од 11.маја 2001.године, Судска пракса, Београд, број 2-3/2002.године, стр.17)

(3) “Под ранијом осуђиваношћу у смислу чл.3. Закона о амнестији сматра се и правоснажна осуда на малолетнички затвор”.

(решење Окружног суда у Београду Кж. 525/2001 од 18.априла 2001.године, Билтен Окружног суда у Београду, Београд, број 55/2001. године, стр.94)

(4) “Када је осуђени осуђен за више кривичних дела у стицају, а нака од њих су изузета од примене Закона о амнестији, Закон о амнестији ће се применити само у односу на дела која нису изузета овим законом. Првостепеном пресудом осуђени је правоснажно осуђен за извршење кривичног дела неовлашћене производње опојних дрога из чл.245. КЗ СРЈ, неовлашћеног поседовања радио станице из чл.219.КЗ РС и неовлашћеног држања ватреног оружја из чл.33. За-

кона о оружју и муницији. Првостепеним решењем одбијен је захтев за примену Закона о амнестији са образложењем да је осуђени правоснажно осуђен за кривично дело стављања у промет опојних дрога те стога не постоје услови предвиђени у Закону о амнестији за примену амнестије с обзиром да је чл.2. Закона о амнестији предвиђено да се амнестија не примењује на лица правоснажно осуђена за кривично дело тероризма, неовлашћеног стављања у промет опојних дрога и омогућавања уживања опојних дрога. Решењем Врховног суда је укинута првостепено решење са образложењем да је осуђени правоснажном пресудом осуђен и због кривичних дела неовлашћеног поседовања радио станице из чл.219. КЗ РС и неовлашћеног држања оружја из чл.33. Закона о оружју и муницији за које постоје услови за примену републичког закона о амнестији те је закон у односу на ова дела требало применити изузимајући утврђену казну затвора за кривично дело из чл.245. КЗ СРЈ”.

(решење Врховног суда Србије Кж. 918/2001 од 27.јануара 2002.године, Судска пракса, Београд, број 7-8/2002. године, стр.20)

(5) “Одредбе Закона о амнестији се примењују само на пресуде које су у моменту ступања на снагу овог закона биле правоснажне. Оптужени је оглашен кривим и осуђен на казну затвора првостепеном пресудом која је постала правоснажна 14.јуна 2001.године. Имајући у виду да је Закон о амнестији Републике Србије ступио на снагу 22. фебруара 2001.године, а да је наведена пресуда постала правоснажна 14.јуна 2001.године правилно је првостепени суд нашао да осуђени нема статус правоснажно осуђеног лица на кога се може применити Закон о амнестији”.

(решење Окружног суда у Београду Кж. 1211/2001 од 8.августа 2001.године, Судска пракса, Београд, број 5/2002. године, стр.23-24)

(6) “На примену закона о амнестији без утицаја је што је окривљеном решењем службе за извршење казни одложено издржавање казне затвора. Првостепеним решењем осуђени је ослобођен извршења 25 % казне затвора која му је изречена правоснажном пресудом. Против ове пресуде жалбу је изјавио јавни тужилац. Неосновано се жалбом јавног тужиоца побија првостепено решење због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања јер се из првосте-

пеног решења види да је исто донето пошто је првостепени суд утврдио да је осуђеном одложено извршење казне затвора за три месеца по решењу општинског суда на што се жалбом јавног тужиоца указује. Сам подносилац жалбе је према својим наводима извршио увид у извршне списе из којих се види да првостепени суд није поступио противно одредби чл.3. Закона о амнестији када је донео побијану одлуку, а чињеница да је поступак извршења казне више пута одлаган по мишљењу окружног суда није од утицаја за доношење другачије одлуке”.

(решење Окружног суда у Београду Кж. 1484/2001 од 10.октобра 2001.године, Судска пракса, Београд, број 4/2002. године, стр.17)

(7) “Брисана осуда нема правно дејство признавања осуђеном лицу статуса неосуђиваног лица. Околност коју осуђени истиче у жалби да су испуњени законски услови за брисање ранијих осуда није од утицаја на правилност и законитост побијаног решења јер брисање осуде није сметња да се подаци о истој користе од стране суда и других органа у смислу чл. 94. ст.3. КЗ СРЈ у вези са кривичним поступком против осуђеног лица због новог кривичног дела, дакле и у поступку примене амнестије и у тим случајевима брисање осуде нема правно дејство признавања осуђеном статуса неосуђиваног лица”.

(решење Врховног суда Србије Кж. 2428/2001 од 12.априла 2001.године, Билтен Окружног суда у Београду, Београд, број 55/2001.године, стр.94)

(8) “Када се по одредби чл.49. КЗ СРЈ одмерава казна осуђеном лицу као утврђена казна се узима казна изречена по правоснажној пресуди, а не по решењу о амнестији јер се амнестијом не може мењати правоснажна пресуда. Првостепени суд погрешно узима као утврђену казну затвора у трајању од три године и 9 месеци која му је изречена у решењу о амнестији јер у смислу чл.49. КЗ СРЈ као утврђене казне када су испуњени остали услови из наведеног члана узимају се изречене казне по правоснажним пресудама, а не по решењима о амнестији јер се решењем о амнестији не могу мењати правоснажне пресуде већ се само осуђена лица у смислу чл.100. КЗ СРЈ ослобађају извршења дела изречене казне”.

(пресуда Врховног суда Србије Кж. 1147/2002 од 17. септембра 2002. године, Избор судске праксе, Београд, број 6/2004. године, стр.33)

(9) “У поступку неправог понављања кривичног поступка могу се преиначити само правоснажне пресуде при чему се као утврђене казне узимају оне казне које су изречене по правоснажним пресудама, а не казне којима су правоснажне пресуде преиначене услед амнестије, помиловања и сл. У делу изреке када се осуђени осуђује на јединствену казну затвора нужно је навести не само да се у исту урачунава време проведено у притвору и време проведено на издржавању казне већ да се ту урачунава и време за које је осуђени ослобођен од извршења дела изречене казне по одговарајућим решењима о амнестији”.

(решење Врховног суда Србије Кж. 1282/2002 од 15. октобра 2002. године, Судска пракса, Београд, број 6/2004. године, стр.16-17)

Амнестија у упоредном праву

Амнестија као општи основ гашења права државе на кажњавање представља универзални институт општег дела кривичног права познат још веома рано у писаној правној историји. Он има посебно место, значај и оправдање па је стога познаје и низ савремених кривично правних система. Због потпунијег сагледавања места и улоге овог института са аспекта кривичног права, криминалне политике, пенологије и др. потребно је бар у кратким цртама указати на поједина упоредна кривична законодавства односно њихове одредбе које се непосредно односе на појам, садржину и обим примене института амнестије.

Босна и Херцеговина - Кривично право Босне и Херцеговине⁸¹ чине четири законска текста. То су : 1) Кривични закон Босне и Херцеговине – КЗ БИХ⁸², 2) Кривични закон Федерације Босне и Херце-

---

⁸¹ Б.Петровић, Д. Јовашевић, Кривично (казнено) право Босне и Херцеговине, Опћи дио, Сарајево, 2005. године, стр.385-387

⁸² Службени гласник Босне и Херцеговине број : 3/2003, 32/2003, 37/2003, 54/20004 и 61/2004

говине – КЗ ФБИХ⁸³, 3) Кривични закон Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине – КЗ БД БИХ⁸⁴ и 4) Кривични закон Републике Српске – КЗ РС⁸⁵. Према овим законским решењима и то : члану 118.КЗ БИХ, члану 122. КЗ ФБИХ, члану 122. КЗ БД БИХ и 116. КЗ РС амнестија је општи основ који искључује право државе на примену кривичне санкције. Даје се путем закона индивидуално неодређеном броју људи. Тако Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине даје амнестију за кривична дела која су прописана Кривичним законом Босне и Херцеговине, а парламенти (скупштине) ентитета (Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске односно Брчко Дистрикта) дају амнестију за кривична дела која су прописана њиховим кривичним законодавством. Садржина амнестије⁸⁶ се према томе огледа у следећем : а) ослобођењу од кривичног гоњења (аболиција), б) потпуном или делимичном ослобођењу од извршења изречене казне, ц) замени изречене казне блажом казном, д) одређује брисање осуде или е) укидају се одређене правне последице осуде.

Црна Гора – Кривични законик Републике Црне Горе⁸⁷ у глави једанаест, у члану 130. одређује појам и садржину амнестије. Према члану 81. тачка 10. Устава Републике Црне Горе амнестију даје Скупштина Републике Црне Горе у форми закона који се односи на индивидуално неодређени број лица при чему се и на тај начин не дира у права трећих лица. Садржина амнестије је одређена на начин да се лицима која су обухваћена дејством акта о амнестији може дати : а) ослобођење од кривичног гоњења – аболиција, б) потпуно или делимично ослобођење од даљег извршења казне, ц) замењује се изречена казна блажом казном, д) даје се рехабилитација, е) укидају се све или само поједине правне последице осуде и ф) укидају се следеће мере безбедности : 1) забрана вршења позива, делатности

⁸³ Службене новине Федерације Босне и Херцеговине број : 36/2003, 37/2003, 21/2004 и 69/2004

⁸⁴ Службени гласник Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине број : 10/2003 и 45/2004

⁸⁵ Службени гласник Републике Српске број 49/2003 и 108/2004

⁸⁶ Више : Н. Срзентић, А. Стајић, Кривично право, Општи део, Сарајево, 1970. године; Н. Грубор, Р. Пјанић, Кривично право, Општи део, Сарајево, 1973. године

⁸⁷ Службени лист Републике Црне Горе број 70/2003 и 47/2006

и дужности, 2) забрана управљања моторним возилом и 3) протеривање странца из земље⁸⁸.

Хрватска - Казнени закон Републике Хрватске⁸⁹ у члану 87. истиче да се амнестијом даје лицима која су њоме обухваћена : а) обуштава казног поступка, б) потпуни или делимични опрост од извршења казне, ц) замена изречене казне блажом казном, д) укида се условна осуда, е) даје превремена рехабилитација и ф) укида се одређена правна последица осуде⁹⁰. Наиме, иако се амнестија односи на индивидуално неодређена лица, законодавац је ипак предвидео могућност да се она односи и на изречене условне осуде. Ово је криминално политички прилично спорно решење када се има у виду да се ова врста кривичне санкције – мере упозорења изриче од стране суда на основу претходног дубоког и свеобухватног познавања личности (и психолошких карактеристика) учиниоца кривичног дела па ако је већ судско веће имајући у виду психолошки профил и карактеристике личности таквог лица изрекло условну осуду као најправичнију кривичну санкцију, онда је нелогично да се таква судска одлука може укинути, дерогирати законом о амнестији⁹¹.

Македонија - Кривични законик Републике Македоније⁹² у глави једанаест, у члану 113. одређује појам и садржину амнестије. У овој се законској одредби истиче да се лицима на које се односи акт амнестије : а) даје ослобођење од кривичног гоњења, б) даје потпуно или делимично ослобођење од извршења казне, ц) замењује се изречена казна блажом казном, д) брише се осуда и е) укида се одређена правна последица осуде. Сходно одредби члана 115. давањем амнестије осуђеним лицима не дира се у права лица која се заснивају на осуди⁹³. То значи да се према овом решењу појам, садржина и карак-

---

⁸⁸ ЛЈ. Лазаревић, Б. Вучковић, В. Вучковић, Коментар Кривичног законика Црне Горе, Цетиње, 2004. године, стр. 307-310

⁸⁹ Народне новине Републике Хрватске број : 110/97, 27/98, 50/2000, 129/2000, 51/2001, 111/2003, 190/2003, 105/2004 и 84/2005

⁹⁰ Више : Р. Маријан, Казнени закон, Загреб, 2006. године ; Р. Маријан, Збирка казних закона, Загреб, 2007. године

⁹¹ З. Калеб, Институт опћег опроста од казног прогона и поступка, Хрватска правна ревија, Загреб, број 9/2004. године, стр. 104-113

⁹² Службен весник на Република Македонија број 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005 и 73/2006

⁹³ Г. Марјановик, Македонско кривично право, Општ дел, Скопле, 1998. године, стр. 389-391

теристике амнестије у потпуности подударају са овим институтом у нашем кривичном праву.

Руска федерација - Кривични законик Руске федерације⁹⁴ у члану 84. каже да амнестију објављује Државна Дума Федералног скупа Руске Федерације према индивидуално неодређеном кругу лица. Актом амнестије лица која су извршила кривична дела могу бити : а) ослобођена од кривичне одговорности, б) осуђена лица могу бити ослобођена од казне, ц) осуђеним лицима може бити изречена казна смањена, д) осуђеним лицима изречена казна може бити замењена блажом врстом казне, е) осуђена лица могу бити ослобођена од споредне врсте казне и е) лицима која су већ издржала казну може бити брисана осуда. То значи да руски законодавац⁹⁵ разликује у погледу садржине амнестије три њена облика зависно од својства лица на које се она односи. Тако амнестија може да обухвати : 1) лице за које још увек није окончан кривични поступак – дакле неосуђивано лице, 2) осуђено лице – за које је правноснажном судском одлуком утврђено постојање кривичног дела и његове кривице и 3) лице које је већ у потпуности издржало изречену казну.

Словенија - Казенски законик Републике Словеније⁹⁶ у члану 117. одређује појам и карактеристике амнестије. Амнестија се и према овим законским решењима даје актом Скупштине Републике Словеније у форми закона. Она се односи на индивидуално неодређени број лица⁹⁷. У погледу садрине, амнестија може да се односи на : а) ослобођење од кривичног гоњења - аболуцију, б) потпуно или делимично ослобађење од извешња изречене казне, ц) замену изречене казне блажом врстом казне, д) брисању осуде и е) укидању одређене правне последице осуде. При томе је изричито наведено да се амнестија може у свему дати према одредбама општег дела кривич-

⁹⁴ Ј.И. Скуратов, В.М. Лебедев, Коментари к Уголовному кодексу Россијској федерацији, Москва, 1996. године, стр. 76

⁹⁵ И. Федосова, Т. Скуратова, Уголовниј кодекс Россијској федерацији, Москва, 2005. године, стр. 63

⁹⁶ Казенски законик Републике Словеније с уводним појаснилом Б. Пенка и К. Стролига, Љубљана, 1999. године, стр. 130

⁹⁷ Више : В. Јакулин, Казенско материјално право, Љубљана, 1995. године; И. Беле, Коментар Казенског законика, Сплошни дел, Љубљана, 2001. године; Љ. Бавцон, А. Шелих, Казенско право, Сплошни дел, Љубљана, 2003. године; Љ. Селиншек, Казенско право, Сплошни дел, Љубљана, 2007. године

ног законика (у погледу врста и мера казне односно других врста кривичних санкција)⁹⁸.

Таџикистан – Кривични законик Републике Таџикистан⁹⁹ у члану 82. одређује појам, садржину и дејство амнестије као основа за гашење кривичне санкције. Амнестију у виду закона даје скупштина ове Републике којим се индивидуално неодређени број лица потпуно или делимично ослобађају извршења изречене казне или се пак ослобађају од кривичног гоњења за кривична дела која су извршена пре ступања на снагу овог закона. Дакле, амнестију према овим законским решењима карактеришу следеће одлике : 1) даје је скупштина као највиши законодавни орган у виду закона, 2) односи се на индивидуални неодређени број лица, 3) односи се на кривична дела која су извршена пре ступања на снагу закона о амнестији и 4) садржина амнестије је постављена доста уско – односи се само на немогућност изрицања казне уопште (код аболиције) или на потпуно или делимично ослобођење од извршења изречене казне. То значи да се према овим законским решењима амнестија не односи на друге врсте кривичних санкција осим на казне.

Украјина – Кривични законик Украјине¹⁰⁰ у члану 54. под називом : " Ослобођење од издржавања кривичних санкција" у једној законској одредби одређује појам, садржину и дејство амнестије и помиловања на јединствен начин. Према овом законском решењу¹⁰¹ амнестија се односи само на правноснажно осуђена лица. То значи да се њоме не може дати аболиција, дакле потпуно ослобођење од кривичног гоњења учиниоца кривичног дела. Садржина амнестије је двојачко одређена : а) ослобођење осуђеног лица од даљег издржавања изречене казне и б) замена изречене казне блажом казном.

---

⁹⁸ М. Бабић, Ново реформисано материјално кривично законодавство Републике Словеније, Годишњак Правног факултета у Бања Луци, Бања Лука, број 20-21/1996-1997. године, стр. 25-57

⁹⁹ The Criminal code of Republic Tajikistan, Official text, Dushambe, 2000. године, стр. 34

¹⁰⁰ М.И.Коржанскиј, Популарниј коментар Криминолногу кодексу, Киев, 1997. године, стр.56

¹⁰¹ Криминалниј кодекс Украјини, Верховна рада Украјини, Официјне виданиа, Киев, 1997. године, стр.44-45

*Prof. Dragan Jovašević, PhD
Faculty of Law in Niš*

**THE NOTION, CHARACTERISTICS AND CONTENT
OF OBLIVION IN CRIMINAL LAW**

Summary

The amnesty is the old act in the form of law with which to the undetermined number of persons is given the divestment of the criminal persecution, complete or partial divestment of the punishment execution, the sentenced punishment is replaced with the smoother one, is given the rehabilitation or repealed some or all legal consequences of the sentence or are repealed the safety measures: the prohibition of making the phone calls, activities and duties, the prohibition of driving the motor vehicle and the deportation of the foreigner from the country (the article 109. Criminal code of the Republic of Serbia). In this paper the author has analysed a notion, characteristics of amnesty in Serbian and comparative criminal law.

Keywords: *criminal offence, code, actor, criminal sanction, divestment, oblivion*

